

- ▶ a könyvtári készülékek üzemeltetésének és karbantartásának megszervezése;
- ▶ az új szolgáltatásokkal kapcsolatos adminisztrációs folyamatok megszervezése és lebonyolítása.

Információs és kommunikációs részleg

A felsőoktatási intézmények információellátásának fejlesztése céljából felállítandó részleg hatáskörébe sorolható főbb feladatok:

- ▶ a főiskolán előállított információk regisztrálása, rendelkezésre bocsátása és kiértékelése;
- ▶ a kutatási tervek regisztrálása;
- ▶ együttműködés a számítóközpontok és a könyvtárak szakértőivel;
- ▶ szabadalmi tanácsadás és információ;
- ▶ tapasztalatátadási információhordozók előállítása (videokonferenciák szervezése és rögzítése, CD-ROM-ok előállítása, integrált oktatócsomagok stb.);
- ▶ együttműködés információs intézményekkel régióközi információs struktúrák felépítése céljából;
- ▶ az adatbankok felépítésére vonatkozó irányelvek bevezetése és érvényesítése.

Társadalom- és humán tudományok

Ezek a területek sűrű szükség van adatbankok felépítésére. A kezdeményekre építve egységes koncepciót kell kidolgozni a társadalom- és humán tudományok információs rendszerére.

...

A munkacsoport megállapításai elsősorban Baden-Württemberg viszonyait tükrözik, s így azok minden változtatás nélkül a többi szövetségi állam könyvtárait nem általánosíthatók. A helyzetfelmérés alapján kimunkált javaslatok széles körű vitára bocsátását éppen az indokolja, hogy a fejlesztési célok hiánytalanul csak országos keretek között valósíthatók meg.

/Die Informationssysteme der Universitäten in Baden-Württemberg. = Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie, 34. köt. 4. sz. 1987. p. 527–572./

(Zoltán Imre)

A BLAISE online szolgáltatásainak tíz éve

A British Library (BL) 1987. április 4-én ünnepelte a BLAISE online bibliográfiai szolgáltatásainak tizedik évfordulóját. Kezdetől fogva az volt a cél, hogy a különböző könyvtári funkciókat – a katalógizálástól a könyvtárközi kölcsönzésig – átfogóan támogassák ezek a szolgáltatások.

1977-ben indult meg a fejlesztés, amikor a MEDLARS-adatbázisok online hozzáférhetővé váltak; a BL mint a MEDLARS angliai központja kapcsolódott be, az ELHILL programok felhasználásával. Az első MARC rekordokhoz 1977. október 3-án lehetett online hozzáférni, először az angol, majd néhány nap múlva a Kongresszusi Könyvtár adatbázisában. Ugyancsak már 1977-ben rendelkezésre állt az EDITOR rendszer, amely lehetővé tette a rekordok átvételét, másolását és saját igények szerinti kiegészítését. Az első évben 200 előfizető jelentkezett a BLAISE használatára.

Az 1982-es átszervezés után alakult ki a szolgáltatás mai szervezete a használói igényeknek megfelelően. A BLAISE-LINE hozzáférést nyújt a számítógéppel olvasható adatbázisokhoz minden szakterületen (13 fájl 5,6 millió bibliográfiai rekorddal; a használók száma 800), a BLAISE-LINK pedig a MEDLARS biológiai-orvostudományi adatbázisaihoz (400 használó).

A BLAISE-LINE egyesítette a nemzeti bibliográfiát (elsősorban a könyvtáraknak és információs szervezeteknek) és a kereskedelmi bibliográfiát (a könyvkereskedőket és a kiadókat szolgálja); 1984-től a *British*

National Bibliography mellett a *British Books in Print* is igénybe vehető. Az UKMARC-fájl a tárgy szerinti keresés szempontjából előnyös, a Whitaker-fájl pedig inkább az árról, a beszerzési forrásokról tájékoztat.

1977-ben a BLAISE-be táplált angol és amerikai fájlok együtt 1,3 millió rekordot tartalmaztak; mára ez a szám 3,9 millióra nőtt. Jelentősen hozzájárult ehhez a növekedéshez, hogy 1984-ben a BL humán és társadalomtudományi gyűjteményének egymillió rekordja, 1986-ban pedig a természettudományi gyűjtemény kurrens katalógusa is belekerült a BLAISE-be. A BLAISE katalógusépítési célokra való használatát megkönnyítette a CORTEX mikroszámítógépes szoftver, amelyet a 80-as évek elején fejlesztettek ki; jelenleg 182 intézmény használja BL géppel olvasható rekordjait katalógusa és egyéb könyvtári ügyviteli munkái céljára.

A BLAISE nyújtotta 1982-től a régi könyvek első online katalógusát (Eighteenth Century Short Title Catalogue), amely ma 195 000 rekordot tartalmaz. Ez a katalógus merőben új utakat és módokat kínál a kutatóknak. 1987-ben az ősnymtatványok 20 000 rekordja is online hozzáférhető (Incunabula Short Title Catalogue).

A BLAISE-LINE lehetővé teszi, hogy a könyvtárközi kölcsönzési kéréseket közvetlenül küldjék meg a BL Document Supply Centre-hez (Dokumentumellátó Központ = DSC). A BLAISE-LINE a BLDSC három fájlját is tartalmazza: a központ 1979 után kiadott

nyugat-európai könyveinek katalógusát (250 000 tétel), a konferenciaanyagok indexét (210 000 tétel) és az európai szürke irodalom jegyzékét (SIGLE).

A BL nem hívja le és tölti be saját számítógépébe az amerikai National Library of Medicine (Országos Orvostudományi Könyvtár = NLM) adatbázisait, hanem a BLAISE-LINK révén lehetővé teszi a használóknak, hogy közvetlenül az NLM számítógépén keressenek; ugyanakkor magára vállalja a használók felkészítését. 1985-ben a BLAISE-LINK-be bevezették a TOXNET-et is, amely a veszélyes kémiai anyagokról nyújt tájékoztatást, majd a PDQ-t (Physicians Data Query), amely a rákkutatás és -gyógyítás információszolgáltatása.

A további tervek között a következők szerepelnek: tovább erősíteni a rendszer használóhoz barátságos voltát, csatlakoztatni a JANET-hez (Joint Academic Network = Egyesített Felsőoktatási Hálózat), tanulmányozni a használói igényeket, fejleszteni a hardvert és a szoftvert. A BLAISE-LINE-ra valószínűleg kihatással lesz a BL projektje, amely hagyományos katalógusai számítógépre való konvertálásával foglalkozik.

/Ten years of BLAISE online services. = The British Library Bibliographic Services Newsletter, 4. sz. 1987. p. 1-3./

(Papp István)

Növelheti-e a számítógép az írásproduktivitást?

Ma már az eléggé elterjedt szövegszerkesztésen (word processing) kívül újabb elektronikus segédeszközök is rendelkezésre állnak az írásművek szerzőinek és más közreműködőinek az írás folyamataiban.

Ez az áttekintés azonban csak azokkal az újabban kifejlesztett elektronikus eszközökkel foglalkozik, amelyek az írás folyamatát, az egyes írásszakaszok gördülékenyebbé tételét szolgálják, különös tekintettel az írásbeli műszaki dokumentumokra. Nem tér ki tehát azokra a szoftverekre, amelyek a szövegek fogalmazása és szerkesztése előtti és utáni rutinműveletekhez (pl. elektronikus adatbázisok az információgyűjtéshez; nyomdai sedéstükör kialakítása stb.) nyújtanak segítséget.

Számítógépes segítség az íráshoz

Már valamely írásfeladat megkezdésénél, a vázlat elkészítésénél, a mondatok megfogalmazásánál fel-lephetnek a szerzőknél feszélyező és figyelmük összpontosítását zavaró elbizonytalanodások, hogy leírt mondataik vajon szándékaiknak megfelelően hatnak-e majd az olvasóra. Mivel pedig az írás összetett művelet, egyetlen számítógépprogram nem képes eleget tenni valamennyi írásfeladatnak. Életre kellett hívni a különféle írássegítő programokat, a szövegösszeállítását és -szerkesztést segítő eszköztárakat, amelyek megkönnyítik a szerzőnek, hogy külső, objektív szemmel tekinthessen saját szövegére, s jobban koncentrálhasson a fogalmazásra.*

* Tekintettel arra, hogy a szóban forgó segédletek, programok elnevezésével új keletűek, lényegüket megkíséreljük értelemeszerű fordítással kifejezni. Az alábbi elektronikus programokról van szó a közleményben: vázlatkészítők (outliners); ösztönzők (prompters); szövegszerkesztők (word processors); helyesírás-, stílus- és nyelvtanellenőrzők (spelling, style and grammar checkers); logikai analízátorok (logic analyzers). — A ref.

Egy műszaki dokumentum írásos formába öntésének folyamatát hét szakaszra lehet osztani. Az egyes szakaszokhoz hozzárendelhetők a megfelelő írássegítő programok:

Írásszakasz	Segédlet
1. Kommunikációs követelmények	Vázlatszerkesztők és ösztönzők
2. Vázlat nagy vonalakban	
3. Részletes vázlat	Szövegszerkesztők
4. Írásba foglalás	
5. Felülvizsgálás	Helyesírás-, stílus- és nyelvtanellenőrzők
6. Kibocsátás	
7. Átalakítás	Logikai analízátorok és szövegszerkesztők

Az 1. szakaszban az írásmű célját és várható olvasótáborát, a 2. szakaszban az információ kommunikálásának stratégiáját kell meghatározni. E két szakaszban nyújthat segítséget a kezdeti nehézségek áthidalásához a vázlatszerkesztő és ösztönző számítógépprogram. A tények, érvek, témák a 3. szakaszban öltönek testet, majd ezek logikus elrendezésére a 4. szakaszban kerül sor. E két szakaszban jut szerephez a szövegszerkesztő. Ezután következhet a felülvizsgálási ciklus (az 5. szakasz), amikor a szerző a szerkesztő kritikus szemével pillant a szövegére; itt az elektronikus helyesírás-, stílus- és nyelvtanellenőrző programok nyújthatnak segítséget. A 6. szakasz már a kiadói rendszerek területéhez tartozik, ezért ezzel most nem foglalkozunk. A 7. szakaszban, az